

SZAKOLY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ	7
2. SZAKOLY BEMUTATÁSA	9
3. ÖRÖKSÉGÜNK	16
4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK	20
LAKÓTERÜLETEK	21
KÖZPONTI TERÜLET	23
GAZDASÁGI TERÜLETEK	24
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK	26
5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	28
5.1 LAKÓ ÉS KÖZPONTI TERÜLETEK	28
TELEPÍTÉS	28
ARÁNYOK, MAGASSÁG	29
TETŐ	30
HOMLOKZAT	35
NYÍLÁSZÁRÓK	36
NAPELEMEK, NAPKOLLEKTOROK, ANTENNÁK, KLÍMÁK	37
KERÍTÉSEK	38
HÍRDETÉS, REKLÁMTÁBLÁK	40
RÉSZLETEK	42
KERTEK	43
UTCÁK, PARKOK, KÖZTERÜLETEK	45
5.2 GAZDASÁGI TERÜLETEK	52
6. JÓ PÉLDÁK - ÉPÜLETEK	53
7. JÓ PÉLDÁK - SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, KERÍTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK, STB.	57

KÖSZÖNTŐ

Kedves Szakolyiak! Tisztelt Szakolyba látogatók!

Jelen Településképi Arculati Kézikönyv a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény rendelkezéseinek megfelelően, annak érdekében került elkészítésre, hogy az esztétikus településképi kialakítását szakmailag támogassa, elősegítse.

A kézikönyv készítése során a község lakossága és az itt működő helyi közösségek végiggondolhatták azt, hogy milyen környezetben szeretnének élni, miként formálódjon Szakoly építészeti arculata, kultúrája.

A kézikönyvben meghatározásra kerültek a településképi jellemzők, a településképi minőségi formálásra vonatkozó javaslatok, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemek.

Bízom abban, hogy jelen kézikönyv elősegíti majd az esztétikus településképi kialakítását, Szakoly jövőbeni településképi formálását. A kézikönyv nem csak a mának, hanem a jövő generációinak is szól. A jövő településképi formálása során azonban nem feledkezhetünk meg a múlt építészeti örökségéről, azt meg kell óvnunk, erősítve ezzel az itt élők szülőfaluhoz való kötődését, ragaszkodását.

Célunk egy olyan településképi kialakítása, ami által a települést komfortos, élhető és barátságos otthonának érezheti minden szakolyi lakos.

Tisztelettel:

Szűcs Gabriella
polgármester

1. BEVEZETÉS

„Nem csak azé a ház, aki lakja, hanem azé is, aki látja.”

Philipp Frigyes

Tisztelt Olvasó!

Egy település karakterének meghatározója elsődlegesen a földrajzi környezet, amelyre a történelem során alakul ki a jelenlegi állapot, ugyanakkor egy település arculatát sok tényező együttese határozza meg. A táj, a táj használata, a település földrajzi helyzete, közlekedési szempontok, településszerkezet, utcák kialakítása, a porták, az épületek, az épületek részletei, a növények, stb. mind szerepet játszanak ebben.

Léteznek olyan települések, amelyek sokáig fenn tudják tartani az arculatukat és vannak folyamatosan változó, hol pozitív, hol negatív irányba fejlődő települések is.

A településkép formálásában három tényező szerepét kell kiemelni: az infrastruktúra, az építmények, valamint a növényzet szerepét.

Jelen korban Magyarországon sajnálatos módon kezdenek megszűnni a települések egyedi arculatai. Az aktuális divatirányzatokat követő épületekkel és különleges csodának induló torzókkal megtűzdelt eklektikus településképek alakulnak ki, a hely szellemét nem mindig figyelembe véve. Gondoljunk csak az amerikai vagy mediterrán stílusú épületek gombamód történő elszaporodására.

Szerencsére még nincs veszve minden, hiszen a csodálatos táji adottságok mellett az épített környezetünkben is számos olyan elemet találhatunk településeinken, amelyek jó példaként szolgálhatnak.

Jelen kézikönyv segítséget szeretne nyújtani a még megmaradt települési arculati elemek megőrzésében, a mai kor igényeinek arculathoz történő igazításában, vagy egy új arculat létrehozásában. A múlt építészeti örökségeit valamint a jelen és jövő igényeit figyelembe véve segítséget kíván adni az építetőknek mindebben.

Teszi mindezt a Nemzeti Építészeti Politika új céljainak egyikeként minden településen elkészítendő Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) megfogalmazott keretein belül, amely a felújítások, átalakítások és új építések megvalósításakor a Település-

képi Törvénnyel valamint a helyi Településképi Rendelettel együtt kötelezően alkalmazandó.

A kézikönyv megalkotása során tekintettel voltunk a településen fellelhető régi és új értékekre, kialakult jellegzetességekre, lakossági fórum és kérdőív alapján a lakosság véleményére, külső szakmai véleményekre.

Mivel csak a változás állandó, így e kézikönyv a későbbiekben bővíthető, módosítható, javítható.

Az első lépést megtenni mindig nagyon nehéz, de azáltal tanul meg az ember járni.

Kívánom, hogy Szakoly tekintetében már ez az első lépés is sikeres legyen!

Guthy Judit Eleonóra

m.b. főépítész

2. SZAKOLY BEMUTATÁSA

Szakoly község a Közép-Nyírségben, Nyíregyházától Délkeleti irányban, tőle 34 km távolságra található Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az Észak-Alföldi régióban a Nagykállói Kistérségben. Szakolyban csaknem 2700 lakos él. A településre érkezők figyelmét a központban található három templom, az ezeket körülvevő terek és szobrok vonják magukra.

Balkány felől, ill. a 471-es útról Nyíradonynál és Nyírgelsénél leágazó alsórendű úton közelíthető meg. A legközelebb lévő vasútállomás a Nyíregyháza, Nyíradony útvonalon Balkányban található.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét 1994-ben statisztikai kistérségekre osztották fel, melyek közül az egyik a Szakoly, mely Nagykállói kistérség.

Szakoly község a közelben lévő nagyobb települések (Balkány, Nagykálló, Nyíradony ill. Debrecen és Nyíregyháza) vonzáskörzetéhez tartozik. A településen élők

egy része ezekre a településekre jár dolgozni, valamint itt veszi igénybe az egyéb közép fokú ellátást.

Település szerkezete:A települések szerkezetének és karakterének egyik fő, mondhatjuk meghatározó eleme az úthálózat.

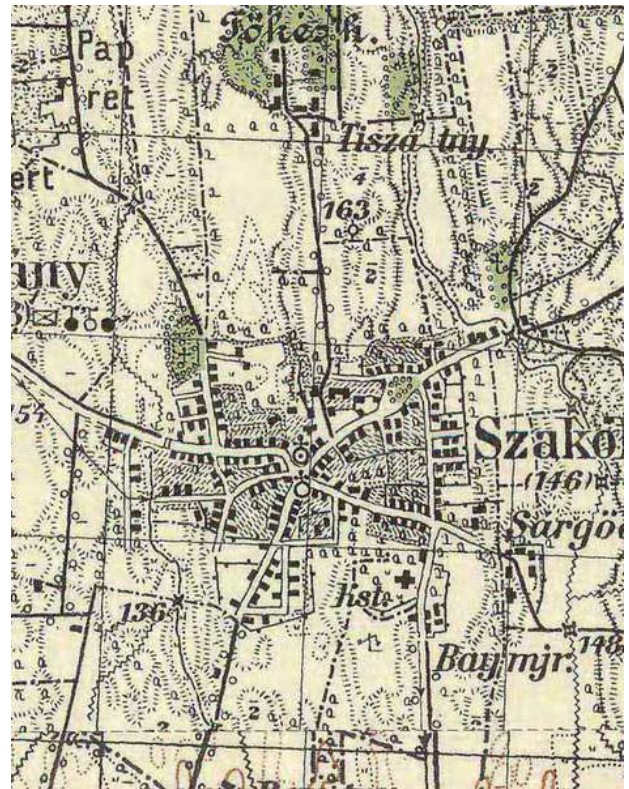
Szakoly jellegzetesen többutcás település. A korabeli katonai térképen jól láthatóak a mai Balkányi- és az azt keresztül szelő mai Létai utcák, amint keresztülhaladnak a településen. Ezek az utak tekinthetők a település „főútjainak”. Szélességük nem túl nagy és vonalvezetésük szabálytalan. Ezekből az utcákból ágaznak le a későbbiekben kialakult mellékutcák. A korabeli katonai térképeken beazonosíthatóak még a Kölcsey és Rákóczi utcák is, melyek egy szabálytalan, a település akkori egyetlen zárt tömbjét alkották.

Első katonai felmérés (1763-1787)

Második katonai felmérés (1806-1869)

Harmadik katonai felmérés (1869-1887) Magyarország katonai felmérése (1941)

A település tömbszerkezete összességében elég szabálytalan képet mutat. A régebben kialakult lakótömbök, az őket határoló utcák miatt szabálytalanabb alakúak és általában 2-3, esetenként 4 oldalról vannak beépítve. A későbbiekben kialakított lakótömböket határoló utcák szabályosabb, vonalvezetésűek és egymásra nagyjából merőlegesen határolnak, ezért könnyen megkülönböztethetjük őket a régebben kialakult utcáktól és tömböktől. A tömbök mérete a kicsitől a nagyig változó.

A település utcái előkertés beépítésűek, és a deszkapalánkkal vagy drótkerítéssel határolt utcai telekoldalon állnak (a lakóházzal szemközti udvarrészen) a nagyobb gazdasági épületek. (Az utcára véggel néző lakóházak „kiskert” általában a bejárat felőli oldalra is befordul.) Szalagtelkei ennek megfelelően kétsoros elrendezésűek. A falu beltelkei kerítésekkel funkciójuknak megfelelően részekre osztottak, és rajtuk a különböző rendeltetésű épületek különállóak. A falura a tagolt épületelrendezés a jellemző.

A település központja a Balkányi és Létai utcák találkozásánál alakult ki. Itt és a közvetlen közelben lévő tömbökben található a település legtöbb intézménye (Egészségügyi-, művelődési-, oktatási-, igazgatási-, kereskedelmi-, szolgáltató intézmények stb.). A fenti két utca találkozásánál épültek a település templomai

(Római-, Görög katolikus és Református) is.

Jellemző teresedések a településen:

Zöldfelületi fedettsége révén a település egyik nagyobb kiterjedésű közparkja a Rákóczi és a Balkányi utcák találkozásánál alakult ki:

A települések beépítési módjai nem függetleníthetők az adott tájegységtől, a település szerkezetétől, telekszerkezettől, teleknagyságtól, néprajzi, gazdasági adottságtól, telekhasználattól.

Szakoly település utcái elég szélesek és előkertes beépítésűek. Az utcai telekoldalon állnak -a lakóházzal szemközti udvarrészen- a nagyobb gazdasági épületek. Az utcára véggel néző lakóház általában a bejárat felőli oldalra is befordul. A belterü-

let szalagtelkei ennek megfelelően kétsoros elrendezésűek. A község beltelkei kerítésekkel funkciójuknak megfelelően részekre osztottak, és rajtuk a különböző rendeltetésű épületek különállóak. A községre a tagolt épületelrendezés a jellemző.

Természeti adottságok:A község a Közép-Nyírség kistájon található. A település területe félig kötött futóhomokkal, löszel és löszös homokkal fedett hordalékkúp-síkság, amely enyhén észak felé lejt. A nagy relatív reliefű, szélbarázdás felszín agrárszempontról kedvezőtlen adottságúak, felszínüket főként erdőként hasznosítják.

A település Alföld ÉK-i részén helyezkedik el, földrajzilag a Nyírség és a Szatmári-Beregi síkság tartozik ide. A terület felszíni vízhálózatát természetes vízfolyások és mesterséges csatornák alkotják. A főgyűjtő a Lónyai-csatorna, de tőle északra a táj pereme eléri a Belfő-csatorna a balról beléje torkoló Nagyhalász-Pártohai-csatorna alatti szakaszát is, sőt Tiszaberceltől néhány km hosszon kifut a Tiszáig.

A terepszint legmagasabb pontja a Nyírség centrumában Nyírbátor térségében található. Innen észak felé a Tisza folyó irányába haladva a terepszint fokozatos lejtéssel csökken.

Belvíztől a település nem veszélyeztetett.

Éghajlata mérsékelt meleg, de közel a mérsékelt hűvöshöz, száraz.

A kistáj és ezen belül Szakoly közigazgatási területe teljes terjedelmében a Alföld flóraidék Nyírség flórajárásába tartozik. A lehetséges potenciális erdőtársulások közül gyakrabban megfigyelhetők a gyertyános kocsányos tölgyesek, a pusztai tölgyesek, a fűz- és nyírlápok. A nyílt társulások közül a homokpuszta-rétek, a homoki láperdők, a magas sások jellegzetesebbek. Fontosabb lágyszárú fajok: tőzegeper, hamuvirág, réti angelika stb. Az erdészetiileg hasznosított területeken vegyes korú, döntően keménylombos erdők találhatóak. A mezőgazdasági növénytermesztés

főbb kultúrái a rozs, a burgonya és a dohány. A településen a talajok termékenységi besorolása jellemzően VIII. talajminőségi kategória (gyenge termékenységű).

Szakoly településen valósult meg Magyarország első zöldmezős bioerőmű beruházása, melyet 2009. augusztus 27.-én adtak át. A bioerőmű fásszárú biomassa tüzelésű. A bioerőmű névleges teljesítménye 20 MW. Tovább a biomassa erőmű területén található a Bábaréti-tó is. A lakosság nagy része mezőgazdaságból él, míg a másik része a környező városokban dolgoznak. A munkanélküliségi ráta az aktívkorúak között a településen alacsony.

Története:

Szláv eredetű helynév, jelentése: sólyom. 1290-ben még terra, a Tomaj nb. June vagy Ine birtoka, és IV. László a Balog-Semjén nb. Mihály fiai részére adományozta.

1291-ben Kátanb. György adott Zakoly nevű földet a Gut-Kelednb. Hodos ispánnak. A két részt végül a Gut-Kelednek szerezték meg, mert 1314-ben Inesakolyát I. Károly, mint reá háramlott birtokot, adományként Hodos fiainak adta, s azok akkor már Zokolynak (Szakolyiaknak) nevezték magukat.

Ettől fogva a XV. században már az országos méltóságokat viselő Zokoly család birtokosa volt, de 1514-ben II. Ulászló a keresztések támogatása miatt Zokoly János egyéb birtokaival együtt elkobozta és Podmaniczky Jánosnak adományozta. Nem volt hosszasabban Podmaniczkyé, mert 1556-ban ismét a Zokolyiaké; jelentékeny hely, 65 dézsmafizető jobbágy (mintegy 320-330 lélek) lakott benne.

A birtokszerző nemzetség másik ága megtartotta a Hodos családnevet, és a XVI. század második felében még mindig bírt bizonyos részt benne. A XVI. század végén már csak a Zokolyiak birtoka, de 1604-ben Zokoly Erzsébet férje, Melíth Péter is részt bírt belőle.

A Zokolyiaknak kúriájuk is volt a faluban. Később Jármly Andrásé lett egy része, de 1640-ben a többi birtokossal (Zokoly, Banczy, Melíth) a hajdúvárosoknak mint pusztát adták bérbe.

A Zokoly család a XVII. század második felében kihalt, és a leányági örökösök bírták a pusztát, de a XVIII. század elején birtokosok közül a Jármly család maradt földesurának a jobbágyfelszabadítás idejére. Újjáépítése különböző földesurak (jelentékenyebbek: Bekk, br. Eötvös, Gencsy családok) által a XVIII. század második felére tehető.

1751-ben Bogáthy Pálnak egy szerény kúriája volt benne, továbbá majorsági épületei. Az egyik cselédház földkunyhó volt, a kúriában parasztkályha állott. A falu még 1828-ban is 6 telkes jobbágyból és 12 zsellérből álló település volt, s bár 1839-ben közel 1100 lélek lakta, ebből csak 113 volt adózó jobbágyháztartás, kb. 600 lélekkel.

Mező szerint határába olvadt bele Vatateleke, amelyet 1427-ben Kállay János birtokaként említenek, de ez az oklevél pontosabb értelmezése szerint inkább Biri határában lehetett.

3.ÖRÖKSÉGÜNK

Szakoly egyetlen országos védelem alatt álló művi értéke a Létai utcán a 628 helyrajzi szám alatt álló **Református templom**. Az egyhajós, gótikus támpilléres templom a XIV. század első felében bizonyára már állt. 1615 és 1655 között lehet, hogy a reformátusok használják a templomot; arra ugyanis van adatunk, hogy a református vallást a fenti két évszám között gyakorolják. A torony kivételével a templomhajót 1897-ben lebontják. Gerecze Péter megrajzolta a templom alaprajzát, és sikerült néhány fényképfelvételt készítenie a rombolásról. Különösen érdekes az a néhány változatos díszítésű faragott téglá és festett vakolatdíszítéses töredék, amelyről szintén maradt fénykép. A szakolyi faragott téglákhoz hasonló formákat a marosszentimrei (Sintimbru) református templom déli kőkapuján látunk.

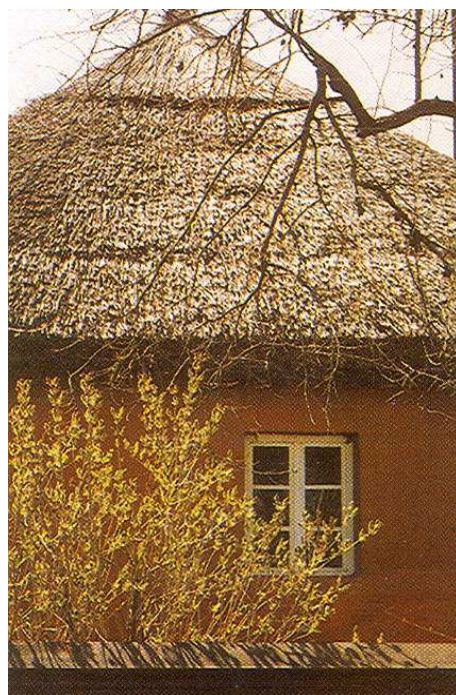
Az eredetileg homlokzat elé épített, két sarokpilléres, gótikus stílusú torony az 1898. évi átépítéskor a hajó testébe beépült. Mai formájában kétszintes, törtvonalú, hegyes sisakkal zárul. Egyhajós, trapézzáródású szentéllyel. A déli oldalon három, félköríves záródású ablak van, a szentélyen kettő. Belül stukatúros, dongaboltozatos mennyezet és síkmennyezetes fakórus található.

A műemléken kívül számos megőrzendő, védendő érték található a településen.

Helyi védelemre javasolt művi értékek:

Római katolikus templom (hrsz: 695)

Tájház (hrsz: 326)

Faluház (hrsz:
808/2)

Görög katolikus templom (hrsz: 215)

Bay kastély
(hrsz: 395)

Óvoda (hrs: 747)

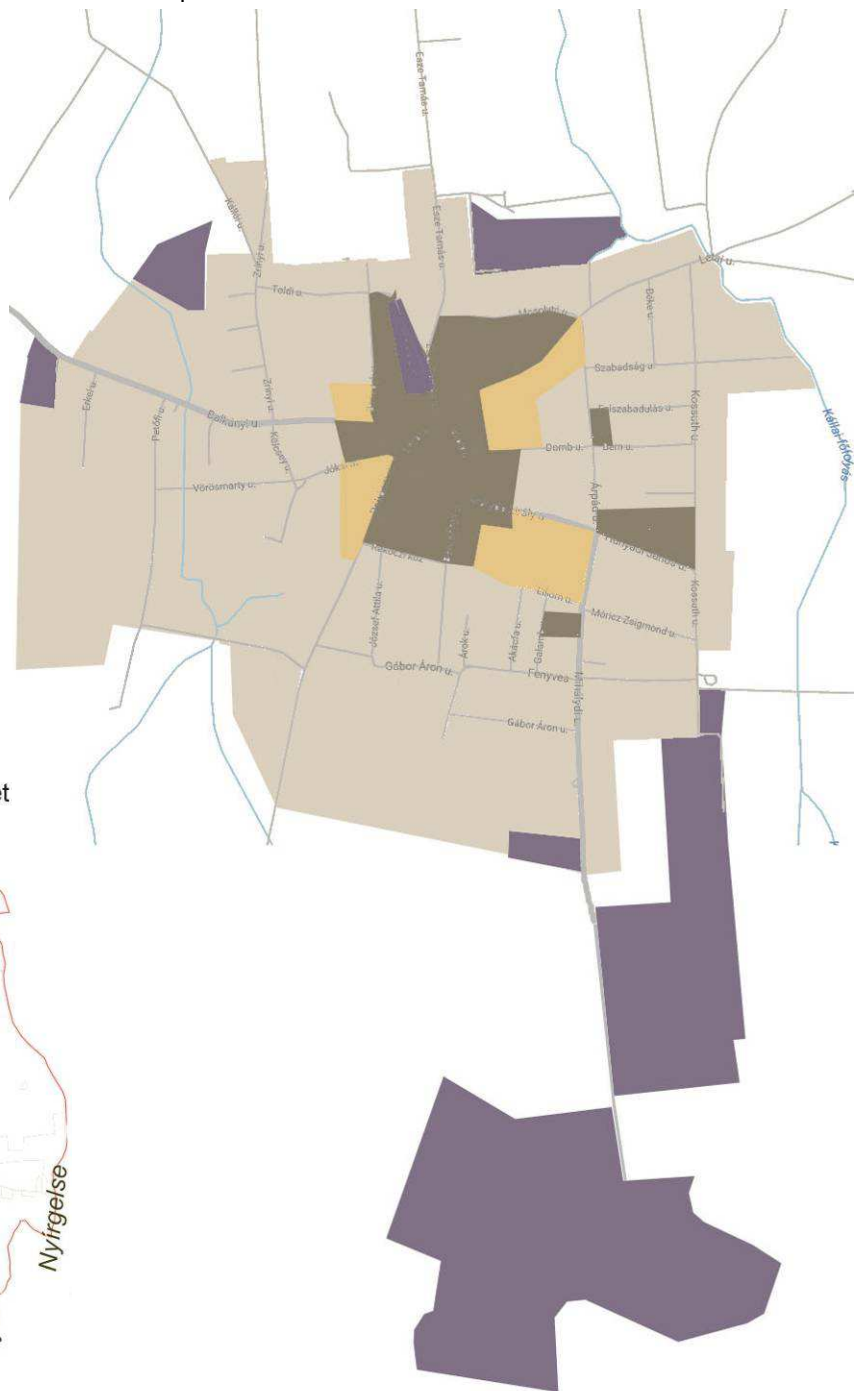
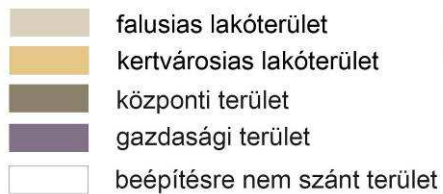

Emlékpark (hrs: 2/1)

4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A városban öt különböző karakterű településrész található:

- falusias lakóterületek
- kertvárosias lakóterület
- központi terület
- gazdasági területeket
- beépítésre nem szánt terület

A város belterületének legnagyobb részét a **lakóterületek** teszik ki. A lakóterületek jellemzően hagyományos **falusias lakóterületek**, a központ környékén **kertvárosias lakóterületekkel** is találkozhatunk.

A lakóterületeken a lakófunkción túlmenően csak néhány kereskedelmi egység (élelmiszerbolt, italbolt, stb.) kapott helyet. Az utcák rendezetlen, változatos minőségű képet mutatnak.

A településen több helyen felfedezhető a nyári konyhák utcáról látható kialakítása is.

A lakóépületek egy része az 1970-es és 80-as évekből származó „kockaházak” sá-tortetővel, ezen kívül sok az 1980-as évektől megjelent egyedi tervezésű épület, melyek általában nagyobb tömegűek valamint az utcával párhuzamos gerincű vagy összetett tetőkialakítással épültek. A település utcáin lévő szalagtelkek jellemzően előkertes beépítésűek.

KÖZPONTI TERÜLET

A település **központi területe** a Balkányi és Létai utcák találkozásánál alakult ki. Itt és a közvetlen közelben lévő tömbökben található a település legtöbb intézménye (Egészségügyi-, művelődési-, oktatási-, igazgatási-, kereskedelmi-, szolgáltató intézmények stb.). A fenti két utca találkozásánál épültek a település templomai (Római-, Görög katolikus és Református) is. A település központjában szépen karbantartott zöldfelületi rendszer található.

A belterület határában, attól jellemzően északi irányban találunk gazdasági területeket, amelyek főként mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységet folytatnak.

A belterülettől délre, a Mihálydi út folytatásában 2009-ben valósult meg a zöldség bioerőmű beruházás. A Mihálydi út keleti oldalán a Rendezési Tervben szintén gazdasági terület került kijelölésre, ahol jelenleg még szántó és erdőterület található.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A település **beépítésre nem szánt területe**inek legnagyobb része szántó terület. Az is elmondható hogy a település igazgatási területén aránylag sok erdőterület ill. gyümölcsös található. Ezek a területek a település külterületén elszórtan helyezkednek el.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5.1 LAKÓ ÉS KÖZPONTI TERÜLETEK

A településen a múlt ránk maradt értékeinek, a jelenben kialakult települési jellegzetességeknek valamint a jövő korszerű építészetének, technikai fejlődésnek egymással összhangban, egyiket sem figyelmen kívül hagyva szükséges érvényesülni.

A kézikönyv a települési arculat kialakításánál az alábbi fontos tényezők együttes megvalósulását javasolja:

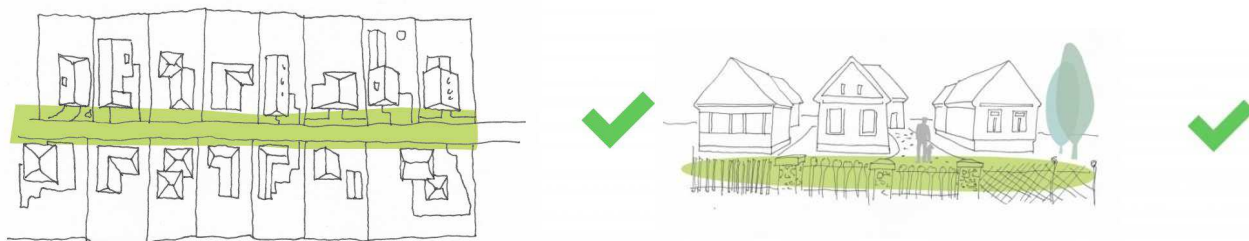
- az örökségünk, a hagyományos valamint arculatalakító elemek és az új, modern elemek harmóniája
- rendezett településkép, utcaképek, épületek, részletek
- illeszkedés az épített és a táji környezethez (arányok, homlokzatok és tetőformák, anyaghasználat, színek, növényhasználat)

TELEPÍTÉS

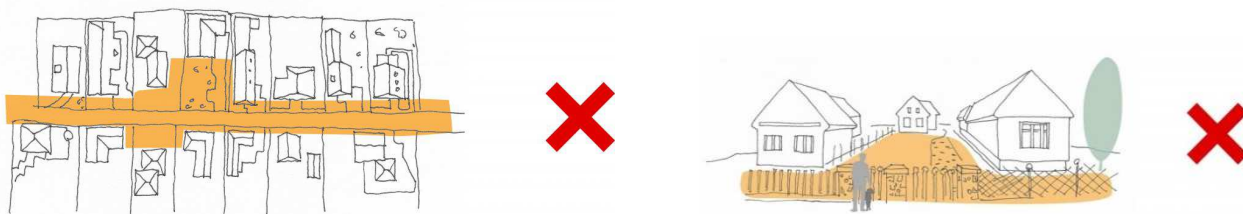
Szakoly belterületén a telekstruktúrának köszönhetően az intézmények szabadonálló módon történő elhelyezésének kivételével főként oldalhatáron állva, javarészt utcára merőlegesen (vagy közel merőlegesen) kerültek elhelyezésre az épületek.

Ajánlott: a kialakult (vagy előírt) előkerthez igazodva, az utcára vagy a környező épületekre jellemző szögben törtető elhelyezés.

Nem ajánlott: Az előkerttől nagy mértékben hátrahúzott, az utcára nem merőleges vagy azzal nem párhuzamos telepítés nem elfogadható. Amennyiben a telek szélessége lehetővé teszi, a garázsbejárat ne jelenjen meg az utcai homlokzaton.

ARÁNYOK, MAGASSÁG

Szakolyban a központi részen megjelenő intézményeken és templomokon a néhány helyen felbukkanó több lakásos épületek kivételével elmondható, hogy általában földszintes valamint tetőteres családi házak találhatóak. Emiatt szükséges figyelembe venni az új épületek, épületrészek építésénél az arányok

harmonikus illeszkedését.

A lakóterületeken törekedjünk a falusias és kertvárosias környezetbe illő, inkább hosszanti elrendezésű, egy szintes vagy tetőteres épületek elhelyezésére. A központi területeken szintén vegyük figyelembe az illeszkedési szabályokat.

Ajánlott:

A kialakult arányokhoz történő igazodás, amely nem feltétlenül jelenti azt, hogy pont ugyanolyan arányú épületet kell elhelyeznünk, de a túlságosan kiugró, túlságosan eltérő arányok további zavarokat okozhatnak az utcaképekben:

Nem ajánlott:

A falusias és kertvárosias lakóterületeken az alaprajzát tekintve a tradicionális arányokat hordozó, de annak túlzott felnagyításával képzett egy vagy többszintes tömeg. Nem elfogadott megoldás a tömegformálás, tetőgeometria, szintszám különbség révén a környező épületeknél jelentősen magasabb, vagy alacsonyabb ház építése, mely az utcakép folytonosságát megszakítja.

TETŐ

TETŐFORMA:

Szakoly településen lévő családi házak tetőformája igen változatos. Javarészt sátor- és nyeregtető, vagy mindezek valamilyen megtört verziója illetve található.

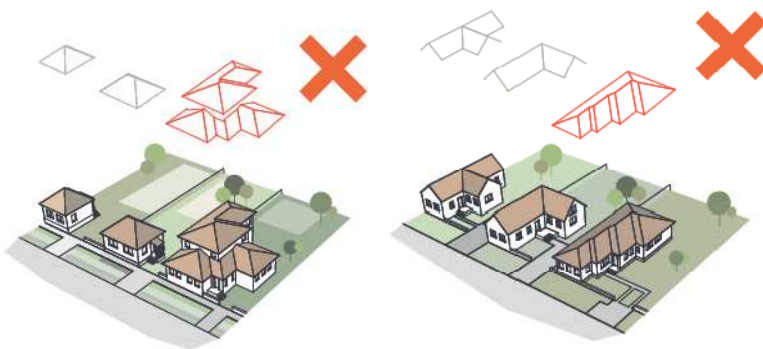

Ajánlott:

Új házak építésénél a szomszédosépületek tetőformáját figyelembe véve kell törekedni a harmonikus illeszkedésre.

Nem ajánlott:

A környező beépítéstől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő, a településrész utcaképebe nem illeszkedő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

SZÍNEK, ANYAGOK:

Ajánlott:

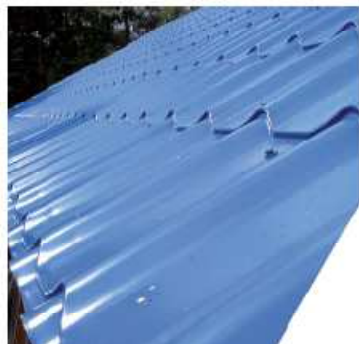
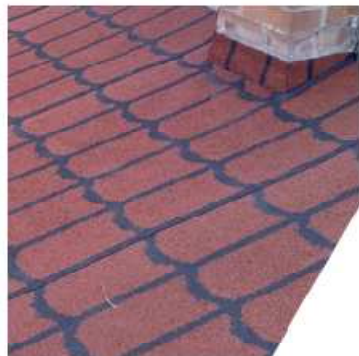
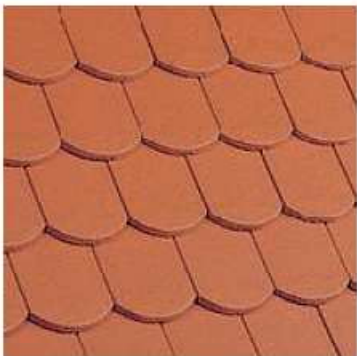
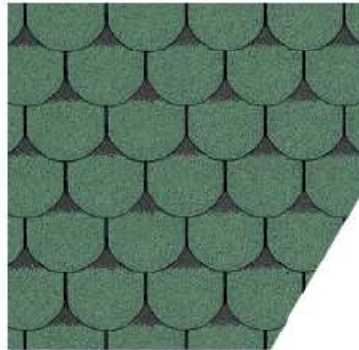
A tetők az illeszkedés miatt hasonló, közel azonos színvilággal készüljenek, mint a környezetükben lévők.

Nem ajánlott:

Tetők építése (vagy felújítás) esetén a környező tetőktől jelentősen eltérő, a településrész utcaképebe nem illeszkedő színhasználattal rendelkező tető építése valamint feltűnő, kirívó szín- vagy anyaghasználat nem elfogadott.

HAJLÁSSZÖG:

Ajánlott:

Az újonnan épülő, vagy felújítandó épületek az illeszkedés alapján hasonlótetőhajlásszöggel készüljenek mint a környezetükben lévők, a hagyományokhoz illeszkedve, amennyiben nem lapos tetős, $35-45^\circ$ között.

Nem ajánlott:

A környező beépítéstől jelentősen eltérő, az utcaképbe nem illeszkedő, túlnagy, illetve túl kis hajlásszögű tető nem javasolt.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Jelentős arculatformálók a közterületeket határoló térfalak, ezért az épületek utcai homlokzat kialakításának, anyaghasználatának és színezésének módja igen fontos.

Szakolyban a homlokzatok színei és anyagai változatos képet mutatnak. Többnyire pasztell színeket találhatunk fel, de bőven akadnak kirívó, élénk színezetek is. Az épületek homlokzatai nagyrészt vakolt felületképzésűek.

Ajánlott:

A hagyományokat tükröző homlokzati arányok és kialakítások, a túldíszített, túlszínezett épületek helyett a világos, pasztell árnyalatú épületszínek, a világosabb kő-, valamint téglalburkolatok, a természetes anyagok használata (Ipari, kereskedelmi és szolgáltató létesítmények, valamint egyéb kortárs építményeknél a korszerű építőanyagok használatára is van lehetőség). Növényzet alkalmazása a nem kívánt elemek eltakarására egyszerű és látványos megoldás.

Nem ajánlott:

Az utcaképet felborító rikító, élénk színek használata nem ajánlott.

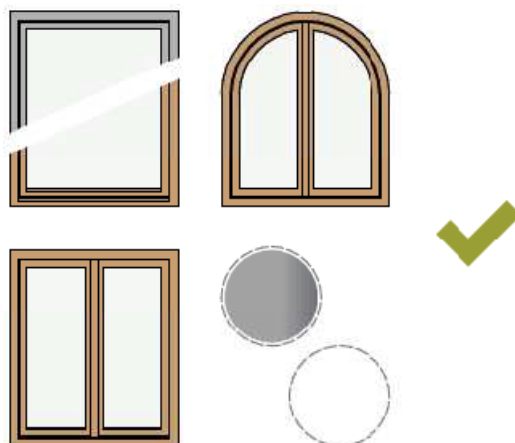
NYÍLÁSZÁRÓK

A településen javarészt megfigyelhetőek a kétszárnyú, két vagy három osztatúablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Az utcai homlokzatokon megjelenő nyílászárók szinte mindegyike valamilyen külső árnyékolót kapott. Az intézményeken megfigyelhetőek a funkciónak megfelelő nyílászárók.

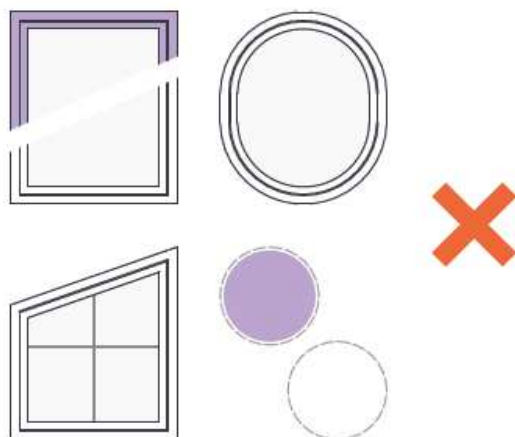
Ajánlott:

Az élénk/rikító színek mellőzése, színbeli illeszkedés a homlokzat további elemeihez. Természetes anyagok használatának előtérbe kerülése. Az utcai nyílászáróknál az öncélú formák mellőzése, inkább a településre jellemző kialakításhoz történő igazodás. A homlokzatok szerencsés arányrendszerének megteremtése. Középületeinken a funkcióhoz igazodó nyílászárók használata, öncélú formák mellőzésével. Redőnyszekrény elrejtése.

Nem ajánlott:

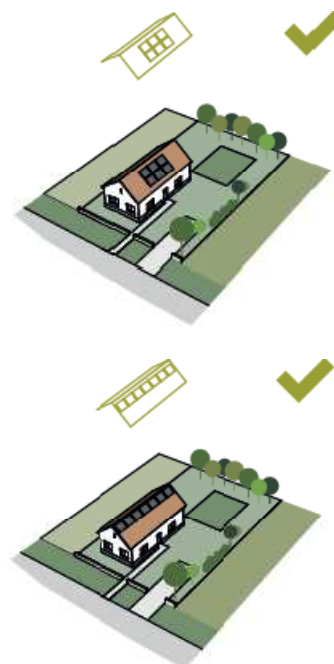
A túlzottan összetett, indokolatlan geometriai jegyeket tartalmazó nyílászárók és zsalugátek alkalmazása. A rikító, élénk színárnyalatú vagy nemesfém színutánezatú nyílászárók.

Szakolyban jelenleg csak elvétve lehet felfedezni napelemeket illetve napkollektorokat. A technika fejlődésével, a megújuló energiák egyre nagyobb mértékű kihasználásával alkalmazásuk előreláthatólag növekedni fog.

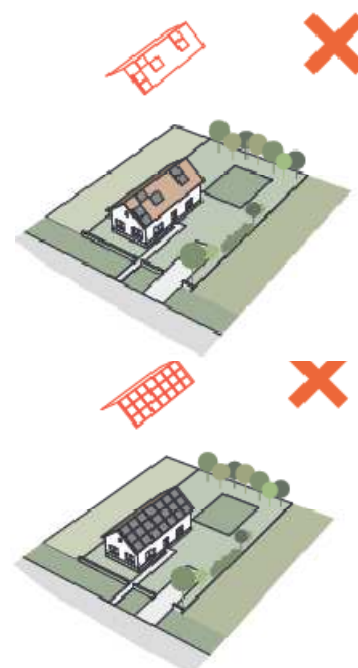
Ajánlott:

- Az elhelyezésre kerülő napelemek és/vagy napkollektorok összes felületének nagysága a tetőfelülethez képest maximálisan 1:2 aránnyal készüljön, elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás.
- Az antennák és klímák hátsó udvar felőli elhelyezése vagy valamilyen építészeti megoldással történő elrejtése.

Nem ajánlott:

- A napelemek és/vagy napkollektorok felületarányának jelentős eltérése az előírányzott 1:2 értéktől, ezáltal a teljes tetőfelületen való alkalmazás, továbbá a rendezetlen elhelyezés és a tetőfelületből aránytalanul nagy mértékű kiemelés vagy dőlésszög.
- Az antennák és klímák utcafronti elhelyezése

KERÍTÉSEK

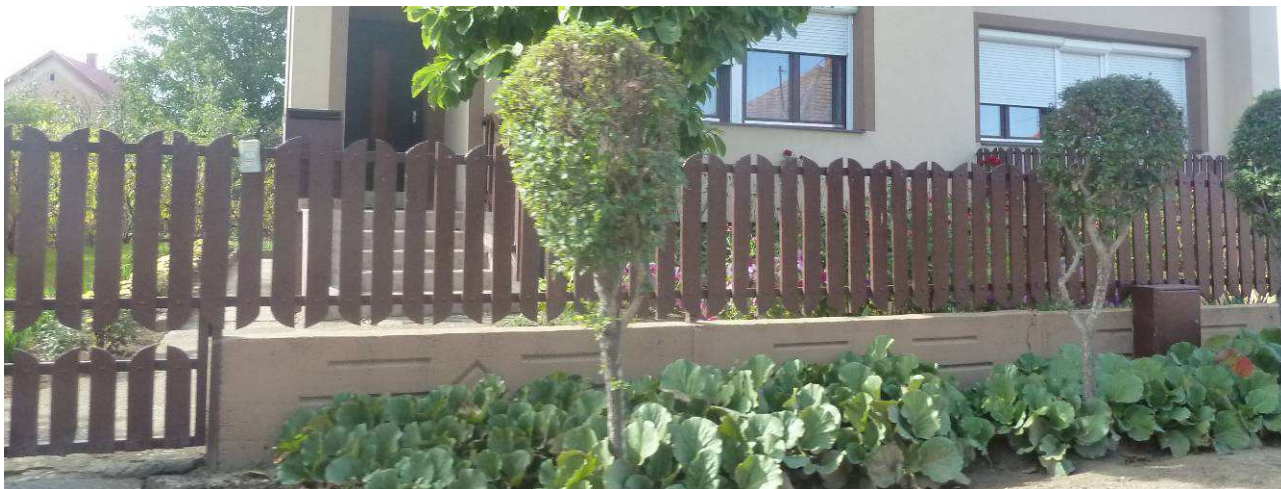
A kerítések a közterületek és magánterületek határát adják, éppen ezért településkép formáló szerepe óriási. Jó példává egy kerítés akkor válhat, ha: méretei arányosak, anyaghasználata minőségi, összhangban van az épülettel, visszafogott színei és szép részletei vannak.

A településen a kerítések igen változatosak (általában lábazatos, oszlopos, áttört mintájú fém vagy fa kerítések változatos fajtái jelennek meg).

A településen a teljes átlátást biztosító valamint a részben zárt kialakítás növényekkel való kombinálása a kívánatos. Az áttört jelleg használatát az építészeti koncepció, a környezeti terhelés vagy valamilyen védelmi funkció felülírhatja.

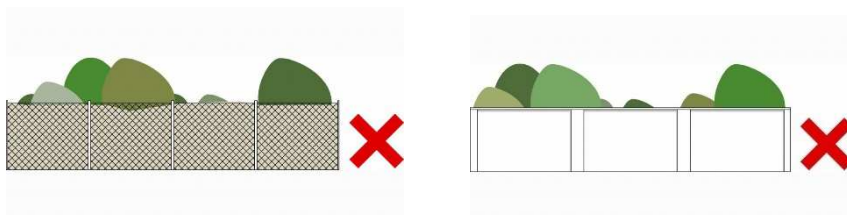
Ajánlott:

Az áttört mintájú (oszlopos drótszövetes és lábazatos oszlopos, a településre jellemző oszlopokkal) vagy természetes növény alkotta kerítés ajánlott. A kerítés, kapuk, postaládák színben és stílusban illeszkedjenek egymáshoz és az épülethez és a környezetükhöz. Méretei arányosak legyenek. Anyaghasználatában a természetes valamint a településre jellemző anyagok a kívánatosak.

Nem ajánlott:

Az áttört mintájú kerítés takarása nád és egyéb elhalt lágyszárú növényi szöveggel valamint a tömör kerítés:

Lehet vizuálisan tökéletes egy épület, egy rosszul megválasztott, tolakodó reklámtáblával tönkre lehet tenni az összképet, nem is beszélve az utcaképről, amelyet az összevissza alkalmazott színek, típusok zavarossá, rendezetlenné tehetik.

Nyilvánvalóan a hirdető igyekszik minél feltűnőbbé tenni a hirdetését, ugyanakkor a sok kirívó, feltűnő elem közül a sajátja sem fog kitűnni. Egy harmonikus, igényesen kialakított reklámtábla a hirdető és a hirdetés tárgyának igényességét is tükrözi.

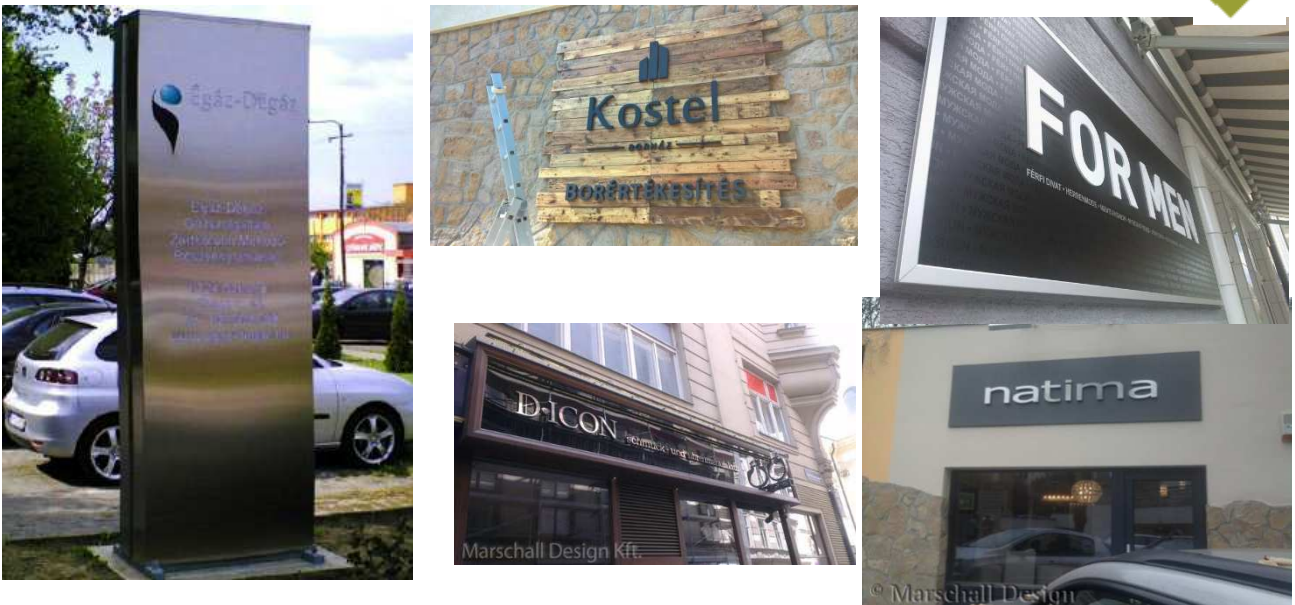
Éppen ezért fontos, hogy a hirdetés vagy reklámtábla az épületen, vagy külön szerkezeten történő elhelyezésekor vegyünk figyelembe az illeszkedési és léptékességi szempontokat.

Szakoly területén a táblák, hirdetések színe, mérete, anyaghasználata változatos. Sok helyen a túl sok, túl élénk vagy a kelleténél nagyobb méretű reklámtáblák, feliratok összevisszasága zavarttá teszi az utcaképet.

Ajánlott:

A visszafogott tónusú színárnyalatok használata. Jól olvasható, egységes betűtípust tartalmazó, egyszerű geometriai formájú felületek, a homlokzat és az épület részleteivel színben harmonizáló, visszafogott színű, a „kevesebb sokszor több” elvén kialakított felületek alkalmazása. Jó és rossz példák más településekről:

Nem ajánlott:

Az eltúlzott méretű vagy túl sok reklámfelület elhelyezése. Kerülendő a rikító színek és azok kombinációinak alkalmazása, a nehezen olvasható betűtípusok alkalmazása, az egymástól formailag jelentősen eltérő betűtípusok vegyítése, LED világítású táblák elhelyezése.

Az épületek megjelenésében az épület részleteinek minősége, arányai nagyon sokat számítanak. A jól kitalált, igényes építészeti részletek formálhatják, gazdagíthatják épületeinket és egyedi arculatot is kölcsönözhetnek neki.

Ajánlott:

- épület stílusához, színeihez és arányaihoz alkalmazkodjon
- természetes anyagokból készüljön
- tükrözze a táji- és települési adottságokat
- a településre jellemző, a település egyéniségét tükröző részletek használata

Nem ajánlott:

- ríktó színek, kirívó formák használata
- túlzásfolttság
- más tájakról, kultúráktól átvett forma és színvilág

A települési zöldfelületi rendszer talán legfontosabb alkotó elemei a kertek. A városban egy, kettő és háromzónás kertek egyaránt előfordulnak. Az egyzónás kert-használat (csak díszkert) a legritkább, a kézzónás a leggyakoribb (díszkert – haszonkert), a háromzónás pedig általában olyan ingatlanok jellemzője, ahol állattartás, vagy más gazdálkodási tevékenység (akár ipari, vagy szolgáltató jellegű) folyik és ennek kiszolgáló épületei találhatóak a köztes zónában.

A gondozott előkert valamint a porta előtti zöldsáv a telkünk dísze, épületünk természetes zöld kerete lehet. Egy-egy jól elhelyezett egyszerű növényvel költségtakarékosan teremthetünk természetes, élő környezetet.

Ajánlott:

- rendezettség;
- gondozottság;
- minőségi kerti építmények;
- természetes anyaghasználat

Nem ajánlott:

- rendezetlenség, gondozatlanság, elhanyagoltság
- műanyag, giccses kerti elemek

Szakoly központjában végighaladva megállapítható, hogy a településen élők és település vezetése is egyaránt törekszik arra, hogy a településközpont megfelelő esztétikai képet nyújtson, és a meglévő értékeit megfelelőképpen mutassa be.

A település központját meghatározó kis zöldfelületek rendszere igényes, a táj karakteréhez illő, jól karbantartott, ugyanakkor elmondható, hogy a központtól távolodva egyre hanyagoltabb részek fedezhetőek fel.

A település egyetlen sportterülete a településközpont közelében található. A település belterületén található még egy nagyobb kiterjedésű, különleges terület, melynek egy részén lovaspályát és lovardát alakítottak ki, az elhanyagolt ifjúsági park területe rendezésre vár.

Egy-egy virág- vagy cserjesor esetleg fa vizuálisan pozitívan hat az utcaképre. A településen szerencsére megfigyelhető, hogy többhelyen alakult ki az a szokás, hogy különféle dísznövényeket ültetnek a kerítés elé.

A közterületnek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet.

Út menti zöldfelületek:

A jól fenntartott zöldfelületek nem csak kellemes vizuális élményt okoznak, hanem alkalmasak az előnytelen látványok takarására és a települési klímát is előnyösen befolyásolják. Párologtatnak, megfogják a szelet, a port. A fákkal és cserjékkel gazdagon beültetett utcák rendezett hatást nyújtanak.

A fejlesztések során fontos irányelv a rendszerben való gondolkodás. Ez azt jelenti, hogy a város már meglévő közparkjait, intézményi zöldfelületeit, zöldfelület jellegű

intézményeit és belterületi fasorait tudatos módon kell fejleszteni és szöveggé szervezni úgy, hogy közben kapcsolat létesüljön a (meglévő és tervezett) külterületi út menti fasorokkal, mezővédő erdősávokkal és kisebb-nagyobb erdő foltokkal.

Ajánlott:

- a felsővezetékek illetve a termőhelyi viszonyok figyelembe vétele
- könnyen kezelhető, tájhű fajok használata
- többszintes rendszerek arányos elosztása

- egy-egy nagyobb területen egységes növényzet használata (lombszínben, ültetési távolságban, magasságban, stb.)
- jól karbantartott, egészséges növények használata
- növényzet használata nem kívánt elemek eltakarására (pl. hulladékgyűjtő szigetek, stb.)

Nem ajánlott:

- Útkereszteződésekben és zebráknál a láthatóság kitakarása
- Tujafélék használata
- túl sok karbantartást igénylő fajok használata

Burkolatok:

Szakolyban az útburkolatok illetve a járda burkolatoknéhány helyen rossz állapotban vannak, szerencsére ez a központi részre nem jellemző.

Az új burkolatok illetve a meglévők felújítása bővítése során az alábbi ajánlásokat szükséges betartani:

Ajánlott:

- Azokon a szakaszokon, ahol a szélességi tényezők megengedik, a gyalogos, kerékpáros ill. gépkocsi forgalom biztonságos szétválasztása szegélyekkel vagy akár eltérő burkolattípus vagy szín használatával.
- új utak, burkolt felületek építésénél a színét és minőségét hosszútávon megőrző, fenntartható anyagok használata
- Természetes anyagok előnyben részesítése

Nem ajánlott:

- Túl sok, túl rikító színhasználat
- Rossz minőségű vagy nehezen kezelhető anyagok használata

Utcabútorok:

Utcabútorokkal szintén sokat lehet javítani vagy rontani egy település arculatán.

Szakolyban a központi terület kis parkjaiban megfigyelhető az egységes, egymáshoz illő utcabútorok használata. A buszmegálló kialakítása is egyedivé teszi az utcaképet.

Amennyiben lehetőség adódik a közterületek újabb felújításra, bővítésre, érdemes figyelembe venni az alábbi javaslatokat.

Ajánlott:

- egymással és a környezetével harmonizáló utcabútorok, köztárgyak alkalmazása
- természetes anyagok használata
- visszafogott színhasználat

Nem ajánlott:

- egymással és a környezetével nem harmonizáló, stílusukban nem egymáshoz illő utcabútorok, köztárgyak alkalmazása
- mesterséges, műanyag hatású anyagok használata
- élénk és túlságosan sokféle színhasználat

Közmű:

A település utcai arculatának meghatározó elemei a nyitott csapadékvíz-elvezető árkok és a légvezetékek sűrű hálózata. A földkábelezés belátható időn belül nem

képzeltet el, így a kialakítás során a körülményekhez alkalmazkodó eszközöket szükséges bevetni.

Ajánlott:

- árkok rendszeres tisztítása
- megfelelő növényzet alkalmazása (légvezetékek figyelembe vétele, takarás, gyökérzet ne pusztítson, stb.)
- légvezeték-hálózat minél inkább egyesített volta vagy földkábel használata
- arculatba nem illő, de szükséges közműtárgyak növényzettel vagy valamilyen építészeti eszközzel történő eltakarása

Nem ajánlott:

- nem átgondolt, zavaros légvezeték hálózat
- nehezen fenntartható, nehezen tisztítható anyaghasználat és kialakítás

Parkok, terek:

Ajánlott (a burkolatok, zöldfelületek, utcabútorok és részletek ajánlásain túl):

- a gépjárműforgalom háttérbe szorítása
- napos és árnyékos helyek egyaránt legyenek
- a tér különböző funkciói egymástól látható módon legyenek elhatárolva, melyet burkolatváltással, zöldfallyal, esetleg valamilyen műtárggyal vagy kerítéssel lehet elérni.
- gyomosító, invazív fajok kerülése
- egy területen, településrészen azonos stílus alkalmazása

A gazdasági épületeknél, legyen szó kereskedelmi-szolgáltató, ipari vagy mezőgazdasági üzemi épületek kialakításánál, általában elsődleges szempont a gazdaságosság valamint a funkció és technológia figyelembe vétele, amelyek hatással vannak az épület tömegformálására (mely általában nagyon egyszerű), színeire, anyaghasználatra, tetőkialakításra. Mindezek miatt ezen területek képe jellemzően jobban eltér a város egyéb funkciójú területeitől.

Szakolyban a biogáz erőmű megépítése előtt nem voltak nagyobb kiterjedésű gazdasági területek. A zöldmezős beruházás következtében jelentősen megváltozott az érintett terület és környéke.

A Mihálydi út keleti oldalán további jelentős gazdasági területek lettek kijelölve, így a már meglévő gazdasági területek esetleges felújításkor, bővítéskor vagy új építéskor vegyük figyelembe az ajánlott előírásokat.

Ajánlott:

- Ajánlott a monoton szürke/fehér felületek megtörése valamilyen építészeti eszközzel (kiugrás, más szín, stb.).
- A színhasználatnál az egyszerű fém és föld színek (szürke, barna, zöld, fehér, törtfehér, homok stb. árnyalatai) nagyobb, míg az élénkebb színek (piros, sárga, kék, pink, stb. árnyalatai) csak kisebb felületen történő megjelenítése ajánlott.
- A cégfelirat kapjon kiemelt helyet, de arányaiban ne legyen pöffeszkedő, túlságosan rikító.
- A tervezett létesítmény a környezetéhez igazodóan jelenjen meg, arányosan illeszkedve a meglévő objektumokhoz.
- A fogadóépület/irodaépület/szociális épület az utcafronti kerítés és a fogadóövezet kialakításánál a funkció mellett az igényesség megjelenése is fontos.
- Az ipari területeken kiemelten fontos szempont legyen a növényesítés. A tájra jellemző növényzet mellett a fogadóövezet/utcafronti részek parkszerű kialakítása ajánlott – mindezek egyszerű növényzettel is megoldhatóak, amelyek nem feltétlenül emelik a költségeket.

6. JÓ PÉLDÁK

ÉPÜLETEK

A jó példa irányít, a jó példa tanít, a jó példa ösztönöz.

A kiragadott jó példák nem teljes körűek. Célunk nem az, hogy minden épület és építmény egyforma legyen, hiszen minden helyzet, minden lehetőség más, a világ folyamatosan változik körülöttünk. Teret kell engedni a technika fejlődésnek, az építőanyagok változásának és a modern vonalaknak is. Számptalan megoldás tekinthető jó példának.

Az itt bemutatott épület az egyszerű, de mégis igényes színhasználat és anyaghasználat, a település lakóterületeihez illeszkedő tömegek, formák és részletek miatt váltak jó példává. A település utcáin szétszórva több ilyen stílusban épült épület is található, amelyek a görög katolikus ápoló-gondozó otthon lakosainak nyújtanak lakhatási lehetőséget.

Jó példa egy régi épület felújítására a Faluház, amelynél sikerült megőrizni az épület stílusát és szépen kidolgozott részleteit.

Következő példánk egy kereskedelmi hálózat üzlete. A jó példák között amiatt szerepel, mert sajnos sok településen sokszor esztétikai gondok vannak ezeknek az üzleteknek a külső megjelenésével a túl élénk színhasználatok, ízléstelen és túlméretes reklámfeliratok valamint túlságosan összetett épülettömegeik miatt. Szakolyban a színhasználat, tömegformálása és feliratai visszafogottak ennek az üzletnek.

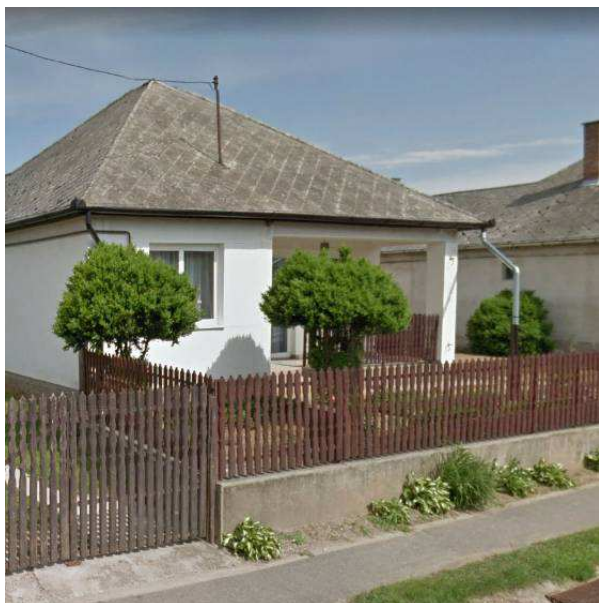

A táji környezetbe illesztett épület egyik szép példája ez a lovarda. Szép színhasználat, érdekes kialakítás, mégis egyszerű felületek jellemzik az épületet, ahol láthatóan törekedtek a minél több természetes anyaghasználatra is.

Mivel a település épületállományában több a 70-es és 80-as években épült „Koc-
kaház” található, ezért ezek felújítására egyszerű javaslatot tesz a kézikönyv.

Felújításánál a visszafogott színek, természetes, jó minőségű anyagok használata
ajánlott. Jó példák másik településekről:

7. JÓ PÉLDÁK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, KERÍTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK, STB.

A településen megjelenő gépészeti és közmű elemek, hirdető felületek, utcabútorok, építészeti részletek, növényzet, burkolatok, emlékművek, stb. ugyanúgy formálják az utcaképet, mint az épületek.

Egy-egy jól sikerült alkotás, jól sikerült részlet nem csak a település arculatát formálja, javítja, de a település jelképévé is válhat. Jó példát itt is csak a teljesség igénye nélkül lehet bemutatni.

Feliratok, reklámok:

Környezetükhöz illeszkedő, nem kirívó, egyszerű formavezetés teszi ezeket a feliratokat jó példává. A lenti példák más településekről származnak.

Kerítések:

A cserjékkel kialakított térelválasztó valamint a színben az épülettel harmonizáló áttört fa vagy fém kerítés is kellemes a szemnek. Az egyszerű vonalvezetés, a minőségi kivitelezés szintén elegáns megoldás. A hagyományőrző formák használata ajánlott.

Utcák, parkok, közterületek:

Egyszerű, de minőségi egységes stílusú utcabútorokkal, könnyen kezelhető burkolatokkal, jól kiválasztott növényekkel a település utcáit egyszerű látványossá tenni.

Részletek:

Kertek:

Legyen szó hagyományos falusi, vagy parkosított kertkialakításról, az egyszerűség, gondozottság, rendezettség, ésszerűség a követendő példa. Ha ápoljuk, gondozzuk kertünket, az nem csak szemet gyönyörködtető, de a sajátként megtermelt konyhanövények egészségesebbek, értékesebbek számunkra. Ha már adott a lehetőség, tegyük termővé kertjeinket!

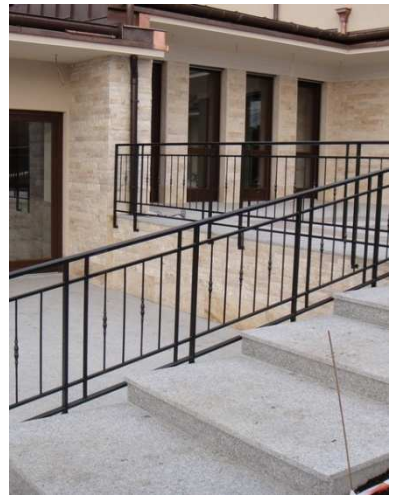
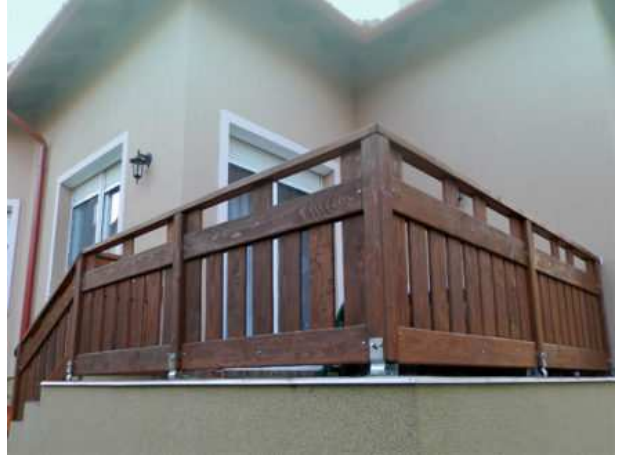

Egyéb példák más településekről:

Hagyományos, kortárs vagy modern, az illeszkedés, főépülettel azonos stílus, visszafogott színhasználat, megfelelő arányok teszik jó példává ezeket a sajátos építményfajtákat.

Megújuló energiák:

IMPRESSZUM

SZAKOLY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

4234 Szakoly Rákóczi út 10

tel.: (42) 361-311

www.szakoly.hu

E-mail: szakoly@szakoly.hu

Polgármester: Szűcs Gabriella

Jegyző: Dr. Lipták János

Mb. főépítész: Guthy Judit Eleonóra

főépítész e-mailcíme: axiskft@axiskft.hu

Szerkesztette: Bak Gabriella

Szöveg: Guthy Judit Eleonóra és Bak Gabriella

Fotó: Bak Gabriella

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Szakoly Településrendezési eszközei, alátámasztó munkarészei

www.szakoly.hu

www.muemlekem.hu

www.mapire.hu

maps.google.com

www.wikipedia.hu

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a tak.lechnerkozpont.hu oldalon található ábrák, részletek és egyes mintapéldányok ábrái és szövegbetétei, Vonyarcvashegy TAK egyes ábrái.

Szakoly, 2017.

